

Українські учасники на 17-му Всесвітньому конгресі юдаїки (Єрусалим, 6–10 серпня 2017)

6–10 серпня 2017 р. у Єврейському університеті в Єрусалимі відбувся 17-й Всесвітній конгрес із юдаїки. Він традиційно організовується раз на чотири роки й винятково в Ізраїлі – безсумнівному центрі єврейських студій.

Цьогорічне представництво українських науковців було найчисленнішим за всю історію проведення світових конгресів із юдаїки (вони відбуваються з 1947 р., а з 1957-го – регулярно раз на чотири роки). Країну репрезентували 15 дослідників: Олексій Хамрай (Київ), Ірина Сергеева (Київ), Сергій Гірик (Київ), Олег Бубенок (Київ), Андрій Сенченко (Київ), Оксана Ремарович (Київ), Ольга Ямкова (Київ), Віталій Черноіваненко (Київ), Максим Мартин (Львів), Владислава Москалець (Львів), Надія Скокова (Львів), Артем Харченко (Харків), Євген Котляр (Харків), Юрій Радченко (Харків) та Олексій Чеботарьов (Харків/Санкт-Галлен)¹.

Майже всі згадані науковці є членами і членкинями Української асоціації юдаїки та працюють в українських академічних установах: Національному університеті «Киево-Могилянська академія», Українському католицькому університеті, Національному університеті «Харківський політехнічний інститут», Харківській державній академії дизайну та мистецтв, Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Інституті сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України, Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Львівському музеї історії релігії та Державній науковій установі «Енциклопедичне видавництво». Олексій Чеботарьов наразі готує дисертацію за кордоном – в Університеті Санкт-Галлена (Швейцарія).

Приїзд 10 з 15 учасників став можливим завдяки підтримці Українсько-єврейської зустрічі (Канада), якій ці дослідники висловлюють надзвичайну подяку. За винятком кількох, названі українські науковці брали участь у подібних конгресах уперше.

У цій хроніці мені б хотілося стисло зупинитися на тематиці виступів українських дослідників (їх усі було виголошено англійською мовою).

Євген Котляр ініціював панель «Радянська єврейська етнографія: дослідження та зібрання в міжвоєнну добу», виступивши на ній із доповіддю «Ушер Хітер і Елюкім Мальц: у пошуках загублених експедицій Єврейського музею в Одесі». У цій же секції взяла участь і Ірина Сергеева, представивши дослідження на тему «Відстеження колекцій Семена Ан-ського після ліквідації Єврейського історико-етнографічного товариства в 1930 році».

¹ Повну програму конгресу розміщено на сайті Всесвітнього союзу юдаїки за посиланням: http://www.jewish-studies.org/wcjsprogram_en.

Олексій Хамрай і Максим Мартин виступили на панелі «Караїми й караїмізм» з доповідями (відповідно) «Каталоги єврейських рукописів із відділу юдаїки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» й «“Захищати чи звинувачувати”: календар Ю. Кокізова та відкриття А. Фірковича».

Андрій Сенченко і Владислава Москалець взяли участь у секції «Євреї Східної Європи XIX–XX століть». Темою виступу київського дослідника стало «Питання військової повинності і єврейської емансипації в російсько-єврейській пресі в 1874–1883 роках», а львівська науковиця виголосила доповідь «Євреї в галицькій нафтовій справі в 1860–1914 роках: соціальна стратифікація й етнічна солідарність».

Артем Харченко й Олексій Чеботарьов були учасниками панелі «Мапуючи міграцію: євреї Східної Європи на шляху». Перший представив дослідження «Зі штетлу до Харкова: внутрішня єврейська міграція в Російській імперії (1859–1914)», другий – «Міграційна мережа на пограниччі: рух євреїв із Російської імперії через Габсбурзьку Галичину».

Сергій Гірик прочитав доповідь «Розкол у лівому крилі Поалей-Ціон: дві версії єврейського націонал-комунізму»² на секції «Юдаїзм, сіонізм, соціалізм», а Надія Скокова виступила на панелі «Епізоди з історії східноєвропейських євреїв до і після Другої світової війни» з дослідженням на тему «Місцева сіоністська організація Східної Галичини (1920–1939): її створення і трансформації».

Тема доповіді Оксани Ремарович на секції «Ізраїльська політика: інтерпретація й аналіз» – «Лікуд: баланс між ідеологією та релігією. Уперше в уряді (1977–1984)».

Ольга Ямкова виголосила доповідь «Євреї Білорусі в громадсько-політичному, науково-освітньому і культурному просторі України (XIX–XX століття)» на панелі «Білоруське єврейство: минуле і сьогодення».

Олег Бубенок у межах секції «Периферія середньовічного християнського світу» виступив на тему «Етнічна структура єврейської прозелітської громади в Хозарії».

Юрій Радченко взяв участь у круглому столі «Українське єврейство від XVII до XX століть у світлі нової історіографії», де розповів про нові підходи до вивчення Голокосту в Україні».

Мені як дослідникові історії античного юдаїзму випало бути єдиним серед учасників із України, чия доповідь не стосувалася власне української тематики (виступ «Квір-інтерпретації Єврейської Біблії: контекст і дискусії» на панелі «Гомоеротизм у Біблії і рабиністичній літературі»).

Сподіваюся, надалі присутність українських дослідників на таких форумах лише зростатиме. 15 науковців на кілька тисяч доповідачів останнього світового конгресу – майже як крапля в морі, проте, з іншого боку, оскільки юдаїка в

² Її допрацьований текст уміщено в цьому томі «Judaica Ukrainica».

Україні є порівняно молодого галуззю — нею щороку починають займатися молоді науковці, зокрема випускники програм єврейських студій у Києво-Могилянській академії та Українському католицькому університеті. Видається, що динаміка є більш ніж позитивною.

Віталій Черноіваненко
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»,
chernoivanenko@ukma.edu.ua

**Міжнародна конференція
«Євреї України: Революція й післяреволюційна модернізація.
Політика. Культура. Суспільство»
(Київ, Національний університет
«Києво-Могилянська академія,
15–16 жовтня 2017)**

15–16 жовтня 2017 р. в Музеї Національного університету «Києво-Могилянська академія» відбулася наукова конференція «Євреї України: Революція й післяреволюційна модернізація. Політика, культура, суспільство», організована Українською асоціацією юдаїки й магістерською програмою з юдаїки в НаУКМА за підтримки Фонду «Надав» та Європейської асоціації юдаїки. Привітання учасникам заходу виголосили президент Української асоціації юдаїки Віталій Черноіваненко, экс-міністр освіти й науки України, голова вченої ради НаУКМА Сергій Квіт і директор проектів Фонду «Надав» Аріель Борщевський.

У конференції взяли участь науковці з Австрії, Великобританії, Ізраїлю, Німеччини, США, Угорщини та кількох міст України (Київ, Ірпінь, Кам'янець-Подільський, Полтава, Сімферополь, Умань, Харків і Чернігів).

Захід було поділено на дев'ять панелей. Першу з них було присвячено політичному життю євреїв України у 1917 – першій половині 1920-х рр. На цій панелі виголосили доповіді троє дослідників. Ольга Петрова (Будапешт) розповіла про участь євреїв в органах влади Української Народної Республіки, зосередившись, зокрема, на діяльності Міністерства єврейських справ у добу Директорії. Під час обговорення її виступу було порушено питання, чи можливо розглядати діяльність єврейських секцій у КП(б)У 1920-х рр. як специфічне продовження єврейської національно-персональної автономії в нових політичних і соціальних умовах. Сергій Гірик (Київ) присвятив свою доповідь розвитку ідеології Єврейської комуністичної партії (Поалей-Ціон) – від розколу в ЄСДРП (Поалей-Ціон) 1919 р. до розпуску ЄКП(ПЦ) у 1923 – як явища націонал-комунізму. Предметом подальшої дискусії стало порівняння ЄКП(ПЦ) з українськими на-